

Ljubav

(pripovijetka u osam poglavlja)

viktor jerofejev

dan dio mora nositi o vratu, a drugi — na trбуhu.

3.

Ljeti Moskva katastrofalno glupavi. Ona postaje gluplja od Tule i Astrahana, i čak od Bogatkinove žene, Kire Vasiljevne, babe posve blesave.

Kira Vasiljevna je rekla svojoj školskoj prijateljici da je penis njenoga muža sličan zrakoplovu. Ali, je li to dobro ili loše, je li ta usporedba uvredljiva za Bogatkinu ili je uvredljiva za staromodnu letjelicu, koju danas ne možeš vidjeti ni na nebu, ni u prizemljenom obliku — bilo je nemoguće razabrati iz njezinih riječi.

4.

Historijskom greškom Petra — koja je Rusiju koštala milion ljudskih života, bila uzrokom kasnijih nereda, nerodica, meteža, masovnih pijanstava, koja je nanijela nepopravljiv udarac ruskoj nacionalnoj fizionomiji (nosevi su se raskvasili) — smatrao je Bogatkin trijumfalno osvajanje finskih močvara, odvratno spajanje s frigidnim Sjeverom. Mogao je taj imperator začepiti nos, proći kroz balegu tatarske stepe, izaći na toplo more i osnovati tamo — iz pakosti prema Holandezima — suptropsku prijestolnicu koja se utapa u vrtovima mandarina, bogatstvu i kreativnoj njezi! Vruće srce prijestolnice zagnijalo bi Novgorod i Kostromu, Citu i Bjelorusu, Mordvince i Sahalin. Ali kada je umjesto srca februarski propuh... eh, ne vniјedi ni govoriti!...

— Sigurno sam vam dosadio brbljanjem — shvatio je u pravo vrijeme Bogatkin.

Sjedili su na osamljenoj klupi u Parku Kulture. Podalje se čula buka uvoznih vrtuljaka.

— Ah, nemojte tako, nemojte tako, Jurij Tarasovič! Ta vi ste najpametniji čovjek od svih ljudi koje sam susretala u životu.

— Pozvao bih vas u kino — zbio se Bogatkin — ali je u kinu bezobrazluk, glupi komentari, zagušljivi zrak, zapljuvani pod. Nema karata ni za danas, ni za sutra. Potrebne su veze, podmićivanje, bombonjere. S kafeternjama je ista stvar...

— Tiše! — uzviknula je Lidija Ivanovna.

Posve neshvatljivo kako i otkuda, pokraj njih su prošli Arutjunov, Harkevič i Ždanov. Zrak je mirisao na deveriku i pivo.

— Prestrašili su nas namrtvo — rekla je Lidija Ivanovna.

— Hulje — rekao je Bogatkin.

— Ja sam jača nego što mislite — pogledala ga je u oči Lidija Ivanovna.

— Ja mislim o vama sve najbolje — potvrdio je Bogatkin.

— Kada biste umjesto vaših naočala nosili cvikere, ličili biste, oprostite — znate na koga? — na Čehova!

— A možda ja i jesam Čehov — zagonetno se nasmijehio Jurij Tarasovič.

5.

— Ima kobasice, sira, jaja, slatkog od šumskih jagoda, boca lozovače... Da! Kako sam mogla zaboraviti! — lice Lidije Ivanovne nagrdilo je iskreno užasavanje. — Imamo i komad hladne teletine!

— Uopće nisam gladan — krotko je rekao Jurij Tarasovič. — Eto, možda čaj...

— Čajnik će odmah zakipjeti. A uz čaj? Hoćete li slatko od jagoda? — Strašna patnja odrazila se na licu Lidije Ivanovne: — Iстина, prošlogodišnje je...

— Ne volim slatko.

— Onda čašicu lozovače. Ja ću također, za društvo...

— Ne, radije čaj.

— I čaj i lozovača... Iстина... — grč straha prešao je licem Lidije Ivanovne — ima loš misel.

Bogatkin sjedi u mekanu naslonjaču. Unakolo je čistoća, cvijeće u lončićima, gori luster. I ni traga potpukovniku. Čini se, sve u svemu, tri sobe.

— A možda ste vi — džezva? — iznenada se trgnula Lidija Ivanovna. — To jest, mislim... ljudi se dijele na čajnike i džezve.

— Ja sam — čajnik!

Lidija Ivanovna je postavila Mocarta. Ploča je škripala.

— Moram vam reći — rekla je Lidija Ivanovna, grizući usne — da sam ja — duboko nesretan čovjek.

Bogatkin je s razumijevanjem zakimao glavom. Prošlo je pet minuta. On je sve kimao i kimao. Zaustavio se i rekao gotovo ushićeno:

— Moja žena, Kira Vasiljevna, je — fantastična glupača!

— Ne treba tako, Jura — rekla je Lidija Ivanovna.

Zašutjeli su, osluškujući Mocarta.

— Pa ipak, u životu postoji Mocart, cvijeće i čak... — Lidija Ivanovna se iznenada nasmijala nesretnim smijehom — zamislite, ljubav.

Kod riječi ljubav Bogatkin je ustao i nije znao kuda će s rukama. Lidija Ivanovna je zastajala i bacila se k Mocartu:

— To nisu ti okretaji!

6.

Potpukovnik Sajtanov je sjedio u naslonjaču, podigavši na naslone za ruke gole noge obuvene u oficirske čizme.

— Takve riječi ne možeš ni naći! — treperila je pred njim potpuno gola Kira Vasiljevna, na čijem se vratu njihala raskošna lisica s izgibanom njuškom. — Zbunjena sam, ne znam ni sama s čim bih ga uspedila: s tikvicom? torpedom? zrakoplovom?

— Neka bude zrakoplov... — zaključio je potpukovnik Sajtanov i nježno udario Kiru Vasiljevu zrakoplovom po nosu.

7.

— Što??? — razogačila je oči ocvala blondinka s crnim korjenovima kose, podižući teško četrdeset petogodišnje tijelo iz vruće kade.

— Inače, neće ići — tužno je rekao Jurij Tarasovič, sjedeći u kadi nasuprot nje.

— Shvaćas li što mi predlažeš?! Voda je kapala s obješenih bradavica.

— Ali, inače...

— Što znači inače? Ti si rekao: tamo je hladno. Dobro. Iako je, Jura, tamo, u krevetu, bilo toplo. Pošli smo ovamo. Ovdje je Afrika!!! Prvi puta u životu sjedim s muškarcem u istoj kadi. Ti si rekao da me voliš...

— Rekao sam.

— Kako je moguće voljeti ženu, Jura, i predlagati joj t a k v u stvar? Ne znam zašto ja tebe ne uzbuđujem... Moj muž je možda seljčina i ništarija, ali ja nikad ništa sličnog nisam od njega čula... To je, Jura, molim te da me ne shvatiš krivo — z v j e r s t v o. Kako si mi mogao tako nešto predložiti, Jura?

— Oprosti — rekao je Bogatkin.

— I ti svojoj ženi isto to predlažeš?

— Da... Ona sama moli — iskreno je odgovorio Bogatkin. Zbunjena, Lidija Ivanovna je ponovo utonula u vodu.

— Strašno... — mrmljala je ona. — A mi uvijek u mraku, ustručavajući se... Moj muž je uopće stidljiv čovjek, njega je sram predjenuti se na plaži. Ide, traži gušće grmove...

— Pop — nasmijao se Bogatkin.

— Ne, u tom smislu on je čist čovjek... Ti ne možeš zamisliti kako si me ponizio!

Ona je zaplakala.

— Voliš li me?

Bogatkin je otezaao s odgovorom.

— Zašto šutiš?

Bogatkin je šutio.

— Jura, voliš li me?

— Oprosti — rekao je Bogatkin. — Ne volim te.

Lidija Ivanovna je prestala plakati.

— Odlazi. Odmah — rekla je mrtvim glasom.

Bogatkin je bučno ustao iz vode, skrivajući sramotu u šaci kao dječju dudu-varalicu.

8.

Pjevajući je proskakutao potpukovnik Sajtanov.

Prošao je Fedot Gubernatorov, pozitivni junak mojeg romana.

Prošli su Švernik i Švarcman.
Prošao je i Glinka. Pokvareni tip.
Projurila je Bondarenko. Dobacila je u trku:

— Jeste li vidjeli Usova?

Prošla je Sajtanova s oteklim žljezdama.

— Jesi li joj uvalio? — pitao je Arutjunov koji je još uvijek smrdio na deveriku i pivo.

— Aha — rekao je Bogatkin.

— Kako je bilo? — zainteresirao se mini-jaturni Harkevič.

— Vrištala je — rekao je Bogatkin.

— To je dobro — odobrio je Arutjunov.

— A gdje vam je prijatelj Ždanov? — za-pitao je Bogatkin.

— Otišao je — odgovorili su Harkevič i Arutjunov.

Prošao je Ždanov koji je otišao.

Bogatkin je gromko kihnuo.

»Zanimljiva stvar — pomislio je Bogatkin, iseknuvši se. — Na izgled je Lidija Ivanovna tako inteligentna, tako delikatna žena, a iz guzice joj rastu guste crne dlake...«

— Paradoks — šapnuo je Bogatkin. Bio je prehladen i melanholičan.

Prevela Dubravka Ugrešić

NAPOMENA PREVODIOCA

Ona »mlada« sovjetska proza koja se pojavila u šezdesetim godinama, već odavno nije mlada. Gladi-lin, Kuznjecov, Vladimir, Aksjonov, autori koji su u sovjetskoj prozi prvi navukli traperice, ne nose ih već odavno. Sedamdesete godine donijele su nova ime-na, novu tematiku i nova stilska obilježja. Jurij Tri-fonov, Valentin Rasputin, Vasilij Bikov, Andrej Bitov, Fazil Iskander i mnogi drugi danas su najzreliji pred-stavnici suvremene sovjetske književnosti.

Međutim, o kretanjima u onoj »najmlađoj« sovjetskoj prozi — teško se može dobiti neka suvislija slika. Čini nam se da ipak postoje neki nagovještaji inovacijskih pomaka u toj »novoj« prozi u odnosu na postojećiu.

Vrlo raširenom modelu tzv. urbane proze, čiji je najpoznatiji predstavnik Jurij Trifonov, priključili su se mladi — Ljudmila Petruševska i Pjotr Koževnikov. Mladi pripovjedači donose novi rakurs: sužen, škrt, siromašan; oni ne sude i ne osuđuju — oni naprosto registriiraju svijet banaliteta svakidašnjice. Oni kao da su odbacili traperice, njih to više ne zanima, i ostali potreseni tjeskobnošću i ružnoćom svijeta koji ih okružuje, i kao da nemaju snage za protest. Mladi autor Jevgenij Popov nastavlja se na bogatu rusku novelističku tradiciju. Iako se na prvi pogled čini da se Popov priklanja realističkom konceptu »bilježenja života«, pomnijim čitanjem uočavamo vrlo visok stu-panj beletrizacije, korištenje motiva i gotovih fabula — živu korespondenciju s ruskom novelističkom tradicijom (Gogolj, Čehov, Zoščenko), umješno mijenjanje tehnika, ironiju i autoironiju, ogoljavanje autorskog postupka itd.

Viktor Jerofejev (1947), čiju pripovijetku *Ljubav* donosimo u prijevodu, pripada istoj generaciji i poznat je kao autor studija o L. Šestovu i De Sadeu.

Zanimljiv je po tome što u mladu sovjetsku prozu pokušava unijeti i erotske motive. Osim tematike »otudeno« erotizma, Jerofejeva u prozi zanimaju prije svega eksperiment, konstrukcija, igra. On pokušava graditi prozu kao poeziju — na suprotstavljanju nekoliko tematski različitih slojeva i dobijanju značenja iz sudara tih slojeva. Često se koristi predlošcima iz ruske prozne tradicije. Novela koju donosimo u prijevodu (iako je izbor ekscentričan, odnosno ne karakterizira zbivanja u suvremenoj sovjetskoj prozi) zanimljiva je po korištenju predložaka iz ruske prozne tradicije. Jerofejev na momente preuzima stil Danila Harmsa, a koristi se inače čehovljevskim (i ne samo čehovljevskim) vodviljskim zapletom. Zanimljiva je na početku, i u okviru kojega se kreće, Jerofejev ironizira i »brutalno« opovrgava.

proza polja

Oproštaj od Subotice

petko vojnić purčar

U posljednje vrijeme ponestaje im snage i odlučnosti da zavladaju širim prostorom od njihove četvrti. Nemaju razbijača koji bi ponio najveći teret kad otpočne gužva i tučnjava. Veliku nadu polazu u mišiće Malog Luke, Lukice, ali je on miran, nezainteresiran kao steona krava. Nade se blizu gužve, ali je samo neutralan promatrač, i već na samome početku nekamo ispari, ostavljajući Kalora, Joška, Tomu, Ivana i Miloša da se sami vade iz drekā i nevolje.

Nastanjuju *Gat*, kvart što se pipavo širi od Male crkve, vašarišta, Kalvarije do Bajskog puta i Kera. Nakon toga nalazi se vatrogasna stanica i bulevari koji utječu u središte grada. Zapodijevanje kavge odigravalo se obično po rubovima kvartova u predgrađu ili u samome centru, gdje su plesne dvorane, korzo, kavane, buffeti, kina, kazališta, uredi, prodavaonice, kolodvor. Bješniji od mačka, čuvali su momci svoj prostor, svoju četvrt, i jao si ga onome tko se drsko usudi šepiniti na tuđoj zemlji, pogotovo noću, kada se doprati neka djevojka. Taj bi se morao ispričati i pokloniti Kaloru da spasi kožu od bubotaka; u protivnom mijenjao bi mu se *lični opis*, nosio je plavu šljivu ispod oka i još ponegdje.

Čime je Kalor zaslužio da bude vođa skupine ili, pravim imenom rečeno, bande gatske? Fizički izgled više nego skroman. Jedva doseže prosječnu visinu, tanak poput pruta, a djevojačkim rukama, s jedva vidljivim mišićima, licem koščatim, s dva usijana oka i s pogledom koji nikad ne odaje što misli, što je naumio. Odjeven u tamno-plavo odijelo, kada ide na korzo, ples ili u kino, još bi se više izdužio, isticalo se njegovo krhko tijelo. Roditelji odavno digoše ruke od njega. Prodavali su na tržnici voće i povrće, i ljeti i zimi. Kalor se bavi golubarstvom, drži takozvane letače. Milina je bila gledati kako bijeli, sivi, crni i crveni letači kružno osvajaju sve dalji i viši prostor, gubeći se u oblacima, da bi se za dva-tri sata leta spustili zadihano na krov. Kružno, rastresito letenje pomaže da se privuče tuđi golub. Sleti skupa s jatom, ili se zadržji na vrhu krova, gdje su drvene hvatalice za noge, ili pak omanji kavez opleten žicom. No, ostavimo se golubarstva (premda se moglo dosta zaraditi na golubovima, pa čak i živjeti od njih) i vratimo se Kaloru. Kada su pitali kvartovskoga šaljivčinu, Đuru Pupetu, zašto je Kalor tako moćan i opasan, on je prizvao riječi iz narodne pjesme — *Srce u junaka*, u tome je tajna i zato ga se boje i momci koji boksaju, kao džudaši. U još jednoj vještini Kalor bijaše nadmašiv — u upotrebi kratke lagane sjeki-

re slične indijanskom tomahavku. Baratao je njome kao žongler. Stala bi mu ispod sakoa i ne bi se ni primjećivala. Sjekiricu je vadio tek kada bi uvidio da i protivnici koriste slična pomagala: željezne šipke, štapove, noževe, lance s bicikla... Ponajbolje su zapamtili Kalorovu sjekiricu Zoran iz Sente i Rudika iz Kertvaroši.

Joško, Tome, Ivan i Miloš, najuža jezgra bande, bijahu također opremljeni — prvi željeznom šipkom, drugi bricom i bokserom, treći, Ivan, lancem s bicikla, četvrti, Miloš, bičem s olovnim kuglicama na kraju. U slučaju veđih, međukvartovskih gužvi, mogao je Kalor računati na trideset do četrdeset momaka opremljenih bokserima, letvama, pištaljkama, čegrtaljkama, šipkama, kandžijama, kajševima, i koječim drugim. U *Gatu* je bilo još mladića, ali su se klonili tučnjavā. Zapravo, kada su i dolazili i svrstavali se s momcima koji su već doživjeli ratno krštenje, ostajali su do prvog razbitog i raskrvarenog nosa, a onda su bježali kao zečevi. Zanimljivo je da je u tim žestokim okršajima bilo ozlijeđenih i teže ranjenih, ali nikada usmrćenih. Tih poratnih godina i milicija se jedva snalazila i nije mogla pronaći metodu koja bi stala na put nicanju grupa i bandi siledžija. Trebalo je da prođe nekoliko godina dok nije iskorijenila i raspršila mlade megdandžije.

Kada se nije tukla s domaćim momcima, Kalorova gatska banda hvatala se ukoštac s »dotepencima« koji su u grad došli da izvrše tečajevе i škole. Većina ih je bila zastavljena u školovanju zbog rata. Brkati, ozbiljni, gorštaci i ostali. Drukčije se nose, drukčije govore, domaće momke gledaju s visoka i nije onda čudnovato što imaju više uspjeha kod djevojkā. I to su bili česti povodi tučnjava. Čarke su počinjale na plesu, kada su ovdajšnji momci i došljaci prilazili istim djevojkāma koje su se snebivale, jer su znale da neće izići na dobro bilo kako da se odluče. Jedan od mladića ostat će us-

